1994. VII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM ÁPRILIS

SZÓSZÓLÓ

A TUDOMÁNYOS ÉS INNOVÁCIÓS DOLGOZÓK SZAKSZERVEZETÉNEK LAPJA

Pártprogramtallózó a 3. és 4. oldalon

Pomogáts Béla:

Törvény után

Végre megszületett az akadémiai törvény: igen hosszú ideje várt rá a magyar tudományos közvélemény, amely mind ingerültebben figyelte azokat a politikai perpatvarokat, amelyek a törvény körül fortyogtak, s amelyek megelőzték a törvényalkotást. Utólagosan is el lehet mondani, hogy ezek a perpatvarok — a törvény erdeti szövege körül bugyborékoló módosítási javaslatok — többnyire nem a tudományos élet szabadságát és működőképességét szolgálták, hanem politikai ambíciókat, nem egyszer tájékozatlan törvényhozók magánambícióit és előítéleteit fejezték ki. Így kétszeres öröm, hogy a törvény végre megszületett, éspedig nagyjából abban a szellemben, azok szerint a követelmények szerint, amelyet a tudományos közvélemény képviselt, amelyeket a tudományos élet a törvénytől elvárt. Talán jobb lett volna, ha a külső szemlélő számára érthetetlen huzavona nem késlelteti a törvény elfogadását, elvégre így már előrejuthattunk volna a törvény rendelkezéseinek gyakorlati alkalmazásában, és túllennénk egy sereg elvégzendő tennivalón, amelynek megtervezése és végrehajtása talán egyszerűbb lehetett volna egy vagy másfél esztendővel a választások és a választásokkal együtt járó kampányizgalmak előtt.

A fontos mégiscsak az, hogy a törvény elkészült, és most már hozzá lehet látni ahhoz, hogy köznapi gyakorlattá tegyük az Országgyűlés határozatának rendelkezéseit, és élő valósággá tegyük a törvény szellemét.

Nincs itt az ideje annak, hogy részletes képet próbáljunk adni mindarról, ami a törvény végrehajtásának folyamataiból számunkra következik. Ezt a bizonyára nem könnyű folyamatot a Magyar Tudományos Akadémia választott vezetőinek és a hamarosan összeülő közgyűlésnek kell majd irányítania. Néhány fontosnak tetsző tanulságot mindazonáltal megemlíthetünk.

Először is azt, hogy az akadémiai törvény igen sok területen, több lényeges kérdésben is eleget tett a kutatói társadalom várakozásainak. Egyértelmű határozottsággal rögzítette a Tudományos Akadémia „köztestületi" önkormányzatának elvét, és ezzel egyidejűleg a tudományos kutatóintézet autonómiáját. Ez az autonómia valóban alkalmas lesz arra, hogy megvédje a kutatások szabadságát, és reményeink szerint alkalmas lesz arra is, hogy a tudományos kutatók minden külső állami, kormányzati és politikai befolyásolás nélkül végezhessék alkotó munkájukat. A tudományos intézetek világában így nem lehet érvényt szerezni olyan intézkedéseknek, amelyek mostanában éppen a szemünk láttára torzítják el a nagy elektronikus média belső szabadságát.

Igen fontos eredménye a törvénynek az is, hogy mintegy demokratizálja a Magyar Tudományos Akadémia belső életét, a döntéshozatali folyamatokat. Az, hogy a minősített kutatók megfelelő képviseletet kapnak az akadémia közgyűlésein, és hogy az akadémia pénzügyi eszközeinek elosztása független kuratóriumok kezébe kerül, biztosítékot jelent arra nézve, hogy a magyar tudományosságot érintő legfontosabb döntések valóban az érdekeltek közreműködésével jöjjenek létre. Ugyancsak fontos következménye a törvénynek az, hogy az akadémia által kézben tartott, a működését megalapozó vagyon most már valóban a nagymúltú tudományos intézmény tulajdonába kerül, és ez a tulajdonjogi rendezés is a Magyar Tudományos Akadémia biztosabb függetlenségét és biztonságosabb működését szolgálhatja.

A jövő fogja eldönteni, hogy a kutatómunkában dolgozók és a magyar tudományos kutatások hatékony működésében érdekeltek miként fogják a gyakorlatban érvényesíteni a törvényben foglaltakat. A legjobb törvény csupán keret ugyanis, és ezt a keretet a közeljövőben kell valódi élettel megtölteni. Hátravan még az akadémia szervezeti szabályzatának, belső alaptörvényének megalkotása, a közgyűlés jogintézményének kialakítása, természetesen a minősített kutatók küldötteinek bevonásával, és hátravan még egy sereg intézményrendszer kidolgozása annak érdekében, hogy az akadémiai törvényből ki lehessen bontakoztatni a benne lévő kedvező lehetőségeket.

Ez a munka még igen sok erőfeszítést és felelősségtudatot követel a közeli és távolabbi jövőben. Az akadémia vezető testületeinek, a tudományos dolgozóknak és érdekvédelmi szervezeteiknek ezt a felelősséget vállalva kell továbbra is tevékenykedniök.

Akadémiai kutatók fóruma

A Magyar Tudományos Akadémia a március 28-án elfogadott akadémiai törvény szellemében megkezdte köztestületi működésének előkészítését. Az MTA vezetőinek kezdeményezésére az akadémiai kutatók küldöttei április 19-én egy fórumot tartottak.

Az akadémiai kutatóintézeteket és támogatott kutatóhelyeket mintegy 300 küldött képviselte. Az MTA főtitkára az Akadémiát érintő általános kérdésekről tájékoztatta a résztvevőket. Keviczky László akadémikus előadásában a fórum céljaként jelölte meg: törvény alapján létrehozandó demokratikusan választott testület, az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa létrehozásának kérdéseiről cseréljenek véleményt. A kutatói fórum résztvevői megegyeztek abban, hogy az AKT azon 15 tagját, akik a kutatóhelyeket képviselik, csak a kutatóhelyeken dolgozó minősítettek közül lehet választani. A jelölés elvégzésével, a tudományterületi arányokra vonatkozó javaslatok összegyűjtésével, valamint a szeptemberre tervezett újabb kutatói fórum összehívásával az AKIT-ot bízzák meg.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a Szószólóban szívesen indítanánk rovatot az Akadémia alapszabályával, illetve a minősítettek delegálásával kapcsolatos gondolatok témaköréből.

Az ÉSZT tandíjellenes

A Felsőoktatási Törvény 125. paragrafusának 3. bekezdése úgy rendelkezik, hogy 1994. szeptember 1-jétől a felsőoktatásban be kell vezetni a tandíjfizetést.

Elkészült az a kormányrendelet-tervezet, amelyet az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés megtárgyalt és amelyről a következő állásfoglalást alakította ki:

1. Az ÉSZT nem támogatja a felsőoktatási intézményekben a tandíj bevezetését.

2. Az Európai Unió országaiban nincs — klasszikus értelemben vett — tandíj, csak az Egyesült Királyságban, de ott több évszázados alapítványi rendszer kompenzálja azt.

3. A tandíjtervezet bevezetése:

— ellentétes a kormányprogramnak fa elsőoktatás fejlesztését hangsúlyozó részével, mivel a fejlesztést mások zsebéből akarja finanszírozni,

— tovább rontja az esélyegyenlőséget,

— a családok többségének jelenlegi anyagi és szociális teherbírásával nem áll arányban,

— rontja a kölcsönös átjárhatóságot az európai egyetemekkel, ahol nem kell tandíjat fizetni.

4. A tervezett tandíj mértéke a családok számára megerőltetően magas, a felsőoktatási intézmények költségvetésében viszont elenyésző tényező (kb. 1,5-2 százalék), ez érzékelhető fejlesztést az egyetemeken és főiskolákon nem eredményezne.

5. Az ÉSZT ugyanakkor szükségesnek tartja, hogy a hallgatóság részére nyújtandó állami támogatások és juttatások körét (ösztöndíj, kollégiumi térítés, tankönyvsegély stb.) új kormányrendelet szabályozza olyan módon, hogy a szociális esélyegyenlőséget szolgálja, valamint a hallgatói teljesítményeket ösztönözze.

Az ÉSZT meggyőződése, hogy nem lehet a jogalkotásban figyelmen kívül hagyni az európai normákat, az ország lakosságának teherbíró képességét és az európai normákat.

Budapest, 1994. április 12.

Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés Elnöksége

Kellenek-e külföldi (magyar) programozók az USA-ban?

Külföldi programozók ezrei keresik napjainkban a boldogulásukat az Egyesült Államokban, gyakran érvényes vízum hiányában rejtőzködve a hatóságok elől. Számukat 150 ezerre becsülik, de lehet, hogy ennél is többen vannak.

Minthogy az olyan nagy cégek, mint az IBM vagy a Digital Equipment Corporation megrendelések hiányában elbocsátásokra kényszerülnek, az amerikai programozók körében nő a felháborodás a kisigényű illegális „vendégmunkások" alkalmazása ellen.

Ismertté vált, hogy például Washington államban az egyik cég 50 amerikai álláskérelmét utasította el, viszont felvett egy malajziai fiatalembert. A cég képviselője azt állította, hogy a malajziai pályázó volt a legalkalmasabb a posztra. Ezt viszont a hozzáértők eleve kétségbe vonják, mondván: az Egyesült Államokban jelenleg egymillió 250 ezer programozót és rendszerelemzőt tartanak nyilván. Egyedül Los Angeles térségében 150 ezer szoftverrel foglalkozó mérnök lett munkanélküli, főként a katonai és űrhajózási leépítések miatt.

A híres Szilíciumvölgy cégei olcsóbb megoldást keresve gyakran külföldre küldenek programozói bérmunkát, így Oroszországba, Magyarországra, sőt ázsiai országokba. A gyors műszaki fejlődés is megnehezítette az amerikai programozók helyzetét. A legtöbbjük nagy gépeken dolgozott, most viszont jó néhány cég olyan szakemberekre tart igényt, akik a személyi számítógépeknél használatos szoftverhez értenek.

Az amerikai számítógépes szakemberek tiltakozására a bevándorlási hivatal kezdi fokozottabban ellenőrizni a külföldi programozók alkalmazását. Utasították az amerikai nagykövetségeket: csökkentsék a külföldi számítógépes szakemberek számára kiadott, rövid időre szóló vízumok számát.

Meg kell menteni a fiatal tehetségeket

Új népi kollégiumokat!

ÉSZT-fórum a köztársasági elnök részvételével

Budapesten, a Műszaki Egyetemen április 8-án délelőtt az ÉSZT értelmiségi fórumot rendezett, amelynek vendége volt *Göncz Árpád* köztársasági elnök, valamint a kormány, a szakminisztériumok, a pártok és a szakszervezetek is képviseltették magukat.

Kis Papp László, az ÉSZT soros elnöke köszöntője után emelkedett szólásra Göncz Árpád köztársasági elnök, aki előadását azzal kezdte: „Minden időben jelzés értékű, hogy egy társadalomban mekkora szerepet kap az értelmiség. Napjaink ténye, hogy az értelmiség egyfajta súlytalanságban él. Az új társadalmi rend megszületésével lehetőség adódott számára, hogy képességének megfelelő helyet foglalhasson el. Ám ennek a ténynek ellentmondani látszik a pillanatnyi bérfeszültség, ami részben a múlt hagyománya, másrészt pedig a jelen megoldatlan gondja is.

A tehetséggazdálkodás kérdése nem újkeletű, hiszen már a második világháború után igyekeztek „modell"-t megalkotni arra, hogy a műveltségből „kirekesztett" réteg felemelkedjen, mégpedig úgy, hogy a megszerzett tudást vissza tudja származtatni oda, ahonnan korábban elindult. Ez volt a népi kollégiumok alapgondolata. Nem szabadna azokat a gondolatokat, rendszereket kidobni, amelyek a múltban értéket képviseltek. Újra kell gondolni, s ami a mai korban megfelelő belőle, azt újra alkalmazni kell.

Az a hajszálcsövesség, ami alapjaiban megvolt a múlt rendszerben is, a mostani feltételek létrejöttével, mondhatni, bedugult, nem működik. A fiatalok ennek következtében kényszerülnek sok esetben „parkolópályára", s lehetőségük nyílik arra, hogy elodázzák a fiatalkori munkanélküliséget. A mai gondok megoldása széles körű társadalmi hálózat létrehozása nélkül nem megy, ehhez pedig szükség van a szakszervezetekre."

Göncz Árpád után a hozzászólások következtek. Elsőként *Pomogáts Béla* irodalomtörténész kapott szót, aki kifejtette: ha az ország lelkét akarjuk megújítani, akkor nem szabad megfeledkeznünk a humán értelmiségről sem. Ellenkező esetben ugyanis az olyan tudományok, mint például a magyar nyelvjáráskutatás, egyszerűen megszűnik, s ezzel nagy veszteség éri magyarságtudatunkat is.

Pomogáts Béla, a felsőoktatást és a kutatást szabályozó törvénykezésről szólva elmondta: a nemrégiben megszületett törvények segítik a hiteles műhelyek és az infrastruktúra fejlődését. Ugyanakkor nehezményezte, hogy a kutatási eredmények nem jutnak kellő nyilvánossághoz. A kutatás anyagi háttere és a kutatók alacsony bére meghatározza az értelmiség közérzetét, amely munkájára is visszahat. Hozzátette: az alkotó értelmiség közérzetét és politikához való viszonyát a közélet eseményei — mint a Magyar Rádióban és Televízióban történtek is — rossz irányban befolyásolják.

Vígh László a tudományos értelmiség nevében kért szót, felhíva a figyelmet a szakoktatás, valamint a főhivatású oktatás fontosságára.

Tóth Attila arról szólt, hogy a mostani politikai szemlélet veszélyezteti az elmúlt 100-120 évben kialakult műszaki és természettudományos kultúrát. Ez a kultúra nem jöhetett volna létre az államférfiak „bábáskodása" nélkül, akiket az különböztet meg a politikusoktól, hogy nem egy ciklusban gondolkodnak. Napjaink értelmiségi problémája már nem elsősorban brain-drain, az agyelszívás, hanem a brain-push, az agytaszítás. Az értelmiségi a pályát hagyja el, magasabb jövedelemért.

Kuti László egy nemzeti tudomány, a magyar geológiai és földtani kutatások érdekében és a magyar tudományos nyelv fennmaradása, fenntartása érdekében szólt. Javasolta, hogy az adópolitika segítse elő olyan alapítványok létrehozását és működését, amelyeket a tudományos kutatás támogatására hoznak létre.

Geleji Frigyes az OMFB elnökhelyettese megjegyezte, a gazdaság egyik fontos eleme a műszaki értelmiség. A gazdasági fellendülés a mószaki értelmiség hathatós közreműködésével valósulhat csak meg. Ördögi kör ez, hogy a műszaki kutatások fejlesztéséhez pénz kell, de a pénz előteremtéséhez a gazdasági fellendülés elengedhetetlen. Magyarországon a GDP — az optimális 50-50 százalék helyett 70-30 százalék az állam javára. Az iparnak többet kellene adnia, amihez viszont innováció szükségeltetik.

Herczog László, a Munkaügyi Minisztérium helyettes államtitkára arról beszélt, hogy a közalkalmazotti bérek mindig tükrözik a piac értékítéletét és a költségvetés teherbíróképességét. Ő is úgy vélte, a közalkalmazotti bértáblázat illetményalapját és a minimálbért összhangba kell hozni.

Mádl Ferenc miniszter úr a kormány képviseletében a kormány 4 év alatt elért eredményeit összegezte. (Erre hely hiányában nem térünk ki.)

Kis Papp László zárszavában — összegezve az értelmiségi fórum hozzászólóinak véleményét — azt kérte, minél előbb szülessen meg az esélyegyenlőség lehetősége, mind a továbbtanuló fiatalok között, mint pedig a már munkában álló értelmiség tagjai között. Nehogy pénzügyi okok miatt elkallódjon akár egy tehetség is az országban.

F. É.

Igazságosan és szigorúan

Az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) bizottság elnöke Andorka Rudolf (63) akadémikus, szociológus, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem rektora, számos nemzetközi tudós társaság vezetőségi tagja. Andorka professzor rengeteg más fontos elfoglaltsága mellett talált időt arra, hogy az OTKA pályázati rendszere működésével kapcsolatos kérdéseinkre válaszoljon.

— A tudományos közösség az elmúlt évek során megszokta az új követelményrendszert, a kutatás támogatásának pályázaton alapuló rendszerét (OTKA), és a főleg technikai természetű kifogásoktól eltekintve általában elégedett működésével. Ön is így látja-e?

— Örülök, hogy a tudományos közösség tagjaitól szerzett információi szerint megszokták az OTKA kutatástámogatási rendszerét és elégedettek vele. Azt nyugodtan kijelenthetem, hogy az 1991-ben létrehozott, „új", független OTKA a világ gazdaságilag legfejlettebb és demokratikus politikai berendezkedésű országaiban alkalmazott legjobb kutatásfinanszírozási elveken alapul. Talán azt sem túlzás állítani, hogy az OTKA-ról szóló 1993. évi XXII. törvény, amely az 1990. évi OTKA-rendeletben megfogalmazott alapelveket fejlesztette tovább, az Országgyűlés legsikeresebb törvényalkotásai közé tartozik. Az a tény, hogy mindenki nyújthat be pályázatot, a pályázatok elbírálását pedig tudósokból álló zsűrik, bizottságok végzik, a lehető legjobb garancia arra, hogy a legígéretesebb pályázatok kapjanak támogatást. Külföldi partnereink, közöttük a jelentős anyagi hozzájárulást adó Világbank munkatársai, egyértelmű elismeréssel nyilatkoztak az OTKA működéséről.

— Én ugyanakkor nagyon lényeges veszélyeket is látok az OTKA jövőjével kapcsolatban. Mint az köztudott, 1991-ben 1,8 milliárd, 1992-ben 2,20 milliárd, 1993-ban 2,44 milliárd, és 1994-re egyelőre 1,92 milliárd forintot kapott az OTKA az állami költségvetésből. Még akkor is, ha az OTKA megkapja a megígért 150 millió forint pótlólagos keretet, a költségvetési támogatás reálértéke csökkenő tendenciát mutat. Bár megértem, hogy az állami költségvetés nehéz helyzetben van, mégis azt kell mondanom, hogy e tendencia folytatódása az OTKA-nál a tudományfinanszírozás összezsugorodásához, sőt elhalásához fog vezetni. Ezért örülnék, ha a tudományos közösség nemcsak Önnek, vagy egymás között, hanem a közvéleménynek és a politikusoknak is kifejezné pozitív véleményét a kutatások támogatásának e rendszeréről.

— Vannak olyan, sokszor elég nagy nyilvánosság előtt elhangzó, sommás vélemények, hogy a tudományos kutatás támogatása „kidobott pénz", a társadalom a pénzéért semmit nem kap cserébe. Véleménye szerint az OTKA által odaítélt támogatásnak kb. mekkora hányada bizonyul hosszú távon „jó befektetésnek"?

— Világszerte vannak tudományellenes előítéletek. Ennek talán az az oka, hogy egyes nagy kutatási irányok, mint az atomfizika és a nukleáris technológia, vagy a génkutatás és a génsebészet, ijesztő következmények lehetőségét is előrevetítik. Ez persze súlyos tudományetikai kérdéseket is felvet. Másrészről azok az országok tudnak csak a nemzetközi gazdasági versenyben sikeresen helytállni, amelyekben a tudományos kutatás magas színvonalú, ezért a gazdaságilag fejlett országokban minden ellenvélemény dacára nő a tudományos kutatásra fordított összeg. Hozzáteszem, hogy nemcsak a fejlődéshez, hanem a világot ma fenyegető problémáknak, mint a környezetszennyezésnek, a globális melegedésnek, az energiaszükségletek hosszú távú fedezésének, kezeléséhez is a tudomány segítsége szükséges. Különösen fontos szerepet játszik a tudomány — az oktatással együtt — egy olyan nyersanyag- és tőkeszegény országban, mint hazánk. Ezért a kutatástámogatás semmiképpen nem kidobott pénz, még ha az egyes kutatások konkrét nemzetgazdasági hasznát nehéz is pontosan meghatározni.

— Elegendő pénzalapokkal rendelkezik-e az OTKA jelenleg? Távlatilag a tudományos kutatásra fordítandó pénzeket növelni vagy csökkenteni kell? Mi a kutatástámogatásra fordított összeg optimális értéke az össz-költségvetéshez viszonyítva?

— Azt, hogy elegendő pénzalappal rendelkezik-e az OTKA, csak úgy ítélhetjük meg, ha a többi tudományfinanszírozási erőforrást is számba vesszük. Jelenleg az OTKA finanszírozza az alapkutatásokat, az OMFB az alkalmazott műszaki kutatást és fejlesztést, az MTA költségvetése működteti a kutatóintézetek nagy részét, az egyetemek és főiskolák költségvetése is hozzájárul a kutatás személyes költségeinek fedezéséhez, valamint más minisztériumok is rendelkeznek kutatásfinanszírozási összegek fölött. Alkalmazott társadalomtudományi kutatásokat támogatnak továbbá az Országos Kiemelt Társadalomtudományi Kutatások (OKTK) alapjából. Tulajdonképpen fel kellene pontosan mérni, hogy mindezekből a forrásokból mekkora összegek jutnak a tudományos kutatásnak. Az biztos, hogy az OTKA költségvetése a teljes kutatástámogatásnak csak egy kisebb része.

— A tudományos kutatásra fordított összeget a GDP hányadában szokták megadni. 1992-ben a kutatásra és fejlesztésre fordított összeg a GDP 1,13 százaléka volt! Az OTKA-nak a költségvetéstől kapott összege kevesebb, mint egy ezrelék, azaz 0,1 százalék volt? A kép teljessége kedvéért hozzá kell még számítani azt a 20 millió dolláros világbanki kölcsönt is, amelyet az OTKA 1991-1996 között műszerekre, a kutatás informatikai infrastruktúrájának kialakítására (IIF program) és fiatal kutatók támogatására oszt szét a pályázók között.

— Az MDF idén kiadott programja pontos célt jelöl meg: a GDP 2 százalékát kellene tudományos kutatásra és fejlesztésre fordítani. Mivel például Finnország kutatási és fejlesztési terve 1997-re a GDP 2.7 százalékának e célra fordítását kívánja elérni, a mi szerényebb célunk reálisnak látszik, és semmiképpen nem eltúlzott. Ehhez kell tehát az OTKA 0,1 százalékát viszonyítani.

B. Gy.

(Következő lapszámunkban folytatjuk.)

Amit a tudományos fokozatról, címekről tudni kell

Hogyan lehet tudományos fokozatot szerezni?

A felsőoktatásról szóló törvény és az MTA-ról szóló törvény életbelépésétől új, és egyetlen államilag elismert tudományos fokozat az egyetemi doktori (Ph.D.) fokozat. Az 1993. évi LXXX. törvény 91. par. 94. szakaszai kimondják, hogy a doktori (Ph.D.) fokozat odaítélésére csak egyetem jogosult, azon a tudományterületen, illetőleg tudományágban, amelyben arra való alkalmasságát az Országos Akkreditációs Bizottság állásfoglalásában elismerte. Az egyetem doktori (Ph.D.) fokozattal rendelkezőkből doktori tanácsot hoz létre, az ő tisztük az adott egyetemen a doktori képzés szervezése és az egyetem doktori szabályzata alapján előírt kötelezettségek megléte esetén a doktori fokozat odaítélése. A doktori (Ph.D.) fokozat megszerzésének további feltételei a következők: a doktori vizsgák (szigorlatok) eredményes letétele; az önálló tudományos munkásság — cikkek, tanulmányok stb. alapján — bemutatása; két idegen nyelv ismeretének igazolása; értekezés bemutatása; az eredmények megvédése nyilvános vitában.

Az egyetem doktori tanácsa felmentést adhat a szervezett képzésben vagy a képzés egy részében való részvétel alól.

A kormány rendeletet alkotott a doktori eljárásról [47/1994. (IV. 1.) Korm. rendelet, a MK 1994/35. száma 1258. oldal)]. A rendelet részletesen kitér a szervezett doktori (Ph.D.) képzésben részt vevők képzési idejére, a doktori szigorlat lefolytatásának módjára stb. A kormányrendelet 8. szakasza rendelkezik a doktori (Ph.D.) fokozattal való egyenértékűség megállapításának eljárásáról.

A doktori (Ph.D.) fokozattal való egyenértékűséget kérelmezni kell. A kérelemhez csatolni kell a már megszerzett doktori oklevelet, a doktori cím vagy egyetemi doktori fokozat megszerzése óta végzett tudományos tevékenység dokumentumait, a kérelmező nyelvismeretét tanúsító bizonyítványokat, okmányokat. Ezek alapján — az egyetem doktori szabályzatában meghatározott feltételek megléte esetén — a doktori tanács állapítja meg a fokozattal való egyenértékűséget.

A tudomány(ok) kandidátusa fokozattal rendelkező személyek 1993. szeptember 1-jétől a ,,doktori (Ph.D.) fokozat" megjelölést használhatják (Felsőoktatási törvény 119. szakasza).

A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló törvény szerint a Magyar Tudományos Akadémia köztestület, melynek tagjai az akadémikusok és tudományos tevékenységet folytató tudományos fokozattal rendelkezők képviselői. A bevezetőben említett törvényekből következően Magyarországon immáron egyetlen tudományos fokozat létezik, az egyetemeken megszerezhető egyetemi doktori (Ph.D.) fokozat. Ezzel rendelkező, tudományos tevékenységet folytató kollégáink 1994. június 30-ától tagjai lesznek a Magyar Tudományos Akadémiának mint köztestületnek. Éppen ezért, már megszerzett egyetemi doktori fokozattal rendelkező kollégáinknak ajánljuk, fontolják meg a leírtakat. Jelenleg mintegy 2000 beadott disszertáció van a TMB előtt, mondta Mádl miniszter úr az Értelmiségi Fórumon, és így vélekedett: „Úgy látszik, a disszertánsok félnek a Ph.D. magasabb színvonalától."

(Révész)

A TUDOSZ-hoz csatlakoztak

Új alapszervezet

A Comput-Datorg érdekeltségi körébe tartozó Kopconsult Kft. telephelyén dolgozók március 8-án megalakították 9 tagú szakszervezeti csoportjukat, amely csatlakozott a Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezetéhez.

TUDOSZ NEWS * TUDOSZ VILÁG

TITKÁRI TÁJÉKOZTATÓ **RÉVÉSZ MÁRTA ROVATA**

Ismét a jubileumi jutalomról

A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény életbelépése óta többféle közalkalmazotti jogviszonyban töltött időszámítás létezik.

Az illetmény kiszámításához illetve a szabadság kiszámításához a munkakör ellátásához szükséges végzettség megszerzése óta eltelt, munkaviszonyban töltött időt veszik figyelembe, illetve a közalkalmazotti, köztisztviselői munkahelyen eltöltött időt.

Nyugdíj szempontjából a felsőoktatásban tanulással töltött időt is munkaviszonynak számítják.

A jubileumi jutalom esedékességének megállapításához a törvény szerint csak a közalkalmazotti és az 1994. november 30-i módosítás óta a köztisztviselői jogviszonyban eltöltött időt veszik figyelembe.

Ezek után már csak azt kell pontosan tudni, milyen 1992 előtti munkaviszony minősül ma közalkalmazotti jogviszonynak.

Segítséget kaptunk ehhez nyugdíjas kollégánktól, aki bírósághoz fordult 30 éves közalkalmazotti jubileumi jutalmának kifizetéséért.

Kollégánknak 10 évi ipari és 20 évi akadémiai kutatóintézeti, illetve egyetemi munkaviszonya volt. Az intézet a jubileumi jutalom kifizetését arra hivatkozva utasította el, hogy az adott ipari kutatóintézet vállalati rendben gazdálkodott, így nem tekinthető költségvetési vagy közszolgálati intézménynek.

Kollégánk viszont ,,jogtörténeti kutatásokba fogott", és az általa feltárt rendeletek alapján érvelését elfogadva, a bíróság számára a jubileumi jutalomra jogosultságot megállapította.

A bíróságon előadott indoklását, illetve a rendeletek sorát az érdeklődő kollégák segítésére a TUDOSZ-irodának átadta. Ennek összegzése a következő:

Mindazok, akik 1968. január 1-jén, illetve azt megelőzően kutatóintézeti dolgozók voltak, közszolgálati jogviszonyban álltak. E munkaviszonyokat közalkalmazottinak kell elfogadni (az 1968. január 1-jén betöltöttet annak megszűnéséig), ha a munkavállaló 1990. január 1-jét megelőzően költségvetési intézménynél vállalt alkalmazást, és így került 1992. július 1-jén a közalkalmazotti törvény hatálya alá.

Sajnos, ehhez egy rövid magyarázat szükséges.

1968. január 1-jéig Minisztertanácsi Rendeletek határozták meg a közszolgálatban dolgozók körét. 1968. január 1-jétől a Munka Törvénykönyve úgy rendelkezett, hogy közszolgálatinak tekinthető a dolgozó munkaviszonya továbbra is, mindaddig, amíg a dolgozó ugyanannál a szervnél marad, illetőleg, ha újból költségvetési szervnél lép munkaviszonyba.

Másfelől rendeletek sora rögzítette szinte valamennyi kutatóintézetben (ipari-, akadémiai és egyéb kutatóintézetekben) dolgozók közszolgálatinak minősíthető bérezését. (Az utolsó, 1983-as rendelet 1992. június 1-jén vesztette el a hatályát a Kjt. életbelépésével.)

Az MTA Doktora cím adományozásáról

A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló törvény várhatóan 1994. június 30-ával lép életbe. Ezen törvény szerint az Akadémia a ,,Magyar Tudományos Akadémia Doktora" címet adományozhat. Kérelem alapján az eljárás megindítására és a cím odaítélésére az Akadémia Doktori Tanácsa jogosult. Ez a Doktori Tanács előkészítendő alapszabályában megállapíthatja, hogy az eddig szerzett ,,tudomány doktora" fokozat az MTA Doktora címmel egyenértékű.

A Tudományos Minősítő Bizottság tagjainak megbízatása 1994. június 30-án jár le, tehát ez év június 29-éig még lehet kandidátusi, akadémiai doktori disszertációkat benyújtani.

A folyamatban lévő tudományos minősítési ügyeket az Akadémia Doktori Tanácsa veszi át. Akik a Minisztertanács 72/1982. (XII. 10.) rendelete alapján belföldi ösztöndíjasként vagy belföldi levelező ösztöndíjasként készítik kandidátusi értekezésüket, azok 1997. szeptember 1-jéig nyújthatják be munkájukat a Doktori Tanácshoz.

A Felsőoktatási törvényben olvasható (119.3), hogy a tudományos fokozattal rendelkező, habilitációt szerzett személyek illetménykiegészítéséről kormányrendelet rendelkezik.

Az akadémiai törvényben pedig az szerepel (27. szakasz), hogy az MTA Doktora címmel rendelkező személynek tiszteletdíj adható, az adhatóság feltételeit, mértékét és a folyósítás időtartamát a kormány rendeletben állapítja meg. A hazai akadémikusok tudományos teljesítményét elismerő tiszteletdíj és hozzátartozói ellátások mértékét ugyancsak a kormány állapítja meg, s törvény előírja azt is, hogy ennek a tiszteletdíjnak a fedezetét is a kormány biztosítja.

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ

TUDOSZ
Dr. Révész Márta részére

Képviselői köszönet

Tisztelt Hölgyem!

A parlamenti ciklus lezárásával módom nyílik arra, hogy tisztelettel megköszönjem Önnek fáradozását.

Az Öntől kapott tartalmas vélemény, mely az akadémiai törvényjavaslat egészét, illetve módosító indítványaimat érintette, sokban hozzásegített minket végleges döntésünk kialakításához.

Bízom abban, hogy a törvény végrehajtása során azt a kiegyensúlyozó, egyeztető politikát fogják folytatni, mely a Tudományos és Felsőoktatási Albizottság és a Kulturális Bizottság munkáját jellemezte e tárgyban.

Őszinte tisztelettel köszönöm még egyszer a segítségét.

Üdvözlettel:

Sasvári Szilárd

a Tudományos és Felsőoktatási Albizottság volt elnöke

A TUDOSZ üdülési lehetőségei

SOPRON (felnőtt: 500 Ft/fő/éj, diák: 280 Ft/fő/éj)
június 20-július 10. és augusztus 8-21.
PÉCS (440 Ft/fő/éj)
július 4-augusztus 25.
EGER (250 Ft/fő/ nap)
július 5-augusztus 23.
BAJA (1000 Ft + 25% áfa /fő/hét)
július 1-augusztus 19.
GYERMEK TÁBOR Aggtelek mellett 10 nap max. 6000 forintért
időpontok:
július 14-23.
augusztus 7-16.

Jelentkezni május 10-éig a TUDOSZ üdülési felelőseinél, vagy ha nem elérhetőek, a TUDOSZ-irodában lehet. (Az árak az idegenforgalmi adót nem tartalmazzák!)

Ingyenes adótanácsadást és jogsegélyszolgálatot tart a TUDOSZ-irodában (VIII. ker., Puskin u. 4. II. em. 83.) minden szerdán 16 óra és 19 óra között dr. Komjáthy Miklós.

TUDOSZ-tagoknak kedvezmény

A Balassi Kiadó ajánlata

Pázmány Péter imádságos könyve (a Balassi Kiadónál megjelent az 1606. évi gráci első kiadás hasonmás kiadása)

Kutatásfejlesztés, tudománypolitika

Mit ígérnek a pártok?

A tudományos élet műhelyei, a kutatóintézmények nehéz időket élnek át. Veszélybe került a működésük, nem jut elegendő pénz a fenntartásukra. Sokan reménykednek abban, hogy egy új kormányzat másképpen ítéli majd meg a tudomány, a kutatás társadalmi-gazdasági szerepét, és más, a jelenleginél jobb, biztonságosabb feltételeket teremt ehhez a kiemelkedően fontos nemzetgazdasági tevékenységhez. Ezért tekintettük át, hogy választási programjaikban mit mondanak a különböző pártok a kutatásfejlesztéről, a tudománypolitikáról. Elsősorban a parlamenti pártok elképzeléseit kívánjuk bemutatni, emellett néhány egyéb pártét is.

Az **MDF** terveiben az szerepel, hogy „fokozatosan kialakítja az egy- és kétkarú egyetemeket, és így kialakulnak az egységes egyetemek (univerzitások), amelyek már nem pusztán oktató intézmények, hanem tudományos műhelyeken alapuló kutatóegyetemekké és remélhetően egy-egy régió szellemi központjává fognak válni".

A kutatásra és fejlesztésre a költségvetésből a GDP legalább 2 százalékát kívánja fordítani, abban az esetben, ha sikerül hatékony, objektív, a valódi értékeket támogató elosztórendszert kialakítani. Ezt a célt az állami kutató-fejlesztő intézetek átszervezésével is támogatni kívánja.

A **FIDESZ** a felsőoktatásban bővíteni kívánja a diplomák számát, ezért négy fokozatot javasol. Legelső lenne az alapdiploma (Certifi cate), amely a „posztszekunder oktatás állami elismerése", a második a főiskolai fokozat (Bachelor), a harmadik az egyetemi diploma (Master) negyedik a doktori (Ph.D.) fokozat. „...A legsürgősebb állami feladat a kutatásfejlesztés fizikai és intézményi infrastruktúrájának modernizálása: (a) az eredményes intézetek folyamatos fejlesztése; (b) a kutató-fejlesztő szervezetek és a gyártók, felhaszálnálók közötti kapcsolatok erősítése, az innováció speciális igényeinek kiszolgálására szakosodott jogi, pénzügyi, marketing-, enegineering- stb. szervezetek alapításának ösztönzése."

Az **SZDSZ** a tudomány- és a kutatásfinanszírozás kapcsán megállapítja, hogy sajátos helyzet alakult ki nálunk, hiszen az MTA-nak, „mint tudós társaságnak egyenlő távolságban kellene lennie a felsőoktatási intézményektől és akadémiai kutatóintézetektől, vagyis jogilag és szakmailag azonos státusba kell hozni az akadémiai szféra két intézménytípusát." Ezen a területen „az államigazgatás közvetlen pénzelosztó funkcióit föl kell számolni", és azt államilag legitimált testületekre kell bízni. A pályázati rendszert úgy kívánják átalakítani, hogy az „a határozott időre alkalmazott kutatói-oktatói kör, a műszaki és segédeszközellátás, a segédszemélyzet, a könyvtári fejlesztések és a rezsi fedezetéül szolgáljon". Ehhez kapcsolódna a hallgatói normatív finanszírozás és az intézményfinanszírozás. Ez utóbbi a véglegesített, vezetői és kutatói oktatói kar alapbérét is tartalmazza.

Az **MSZP** programjában a tudományt a XX. századi magyar élet egyik sikerágazataként említi. Tervei a következők: az MTA teljes politikai és anyagi önállóságának megteremtése, a tudományos intézetek kutatási szabadságának kodifikálása és megvalósítása; a tudományos kutatómunka finanszírozásánál az állami beleszólás csökkentése, az alapok és alapítványok tevékenységének javítása. A tudományos kutatás feltételeinek javítása a kutatómunkát végzők támogatását is jelenti, ezzel csökkenteni kívánják a „szürkeállomány" elvándorlását, és elkerülni azt, hogy a hazai kutatók egzisztenciális okból tudományos képzettségüknek nem megfelelő munkát végezzenek. Biztosítani kívánják a tudományos ismeretszerzés lehetőségeit.

Zöld Alternatív Párt „...Az alapkutatás támogatása alapvetően állami feladat, bár növekvő részt kell vállalniuk belőle a különböző alapítványoknak. (...) Az alkalmazott kutatásnak nagyobb mértékben — bár korántsem teljesen — kell önellátónak és önfenntartónak lennie. (...) Adókedvezményekkel is lehet, sőt kell ösztönözni a cégeket arra, hogy hasznuk viszonylag jelentős százalékát fordítsák fejlesztésre, és az azt szolgáló kutatások támogatására. — Helyre kell állítani a szabad szellemű értelmiség társadalmi rangját. (...) A műszaki életben, a népjólét és az oktatás területén, a mezőgazdaságban dolgozó értelmiségnek a társadalom legjobban megbecsült rétegei közé kell tartoznia. Helyre kell állítani a Magyar Tudományos Akadémia rangját. Egészséges partneri viszonyt kell kialakítani az akadémia, a közgyűjtemények és az egyetemek között. Az akadémiai kutatóintézeteknek társult tagjaivá kell válniuk az Universitas-egyesüléseknek. Az akadémikusoknak a magyar szellemi élet tanácsadó testületének szerepét is vállalniuk kell. Komoly, kormányszintű döntések előkészítésében döntő szavuk legyen, de elodázhatatlan a szervezeti reform és a tudós testület jelentős megfiatalítása."

A **KNDP** a kínálat élénkítésének nélkülözhetetlen elemének a hatékony kutatási-fejlesztési rendszert tartja szükségesnek. Ezért — az európai nagy programok (EUREKA, COST stb.) kialakított kapcsolatok sokoldalúbb folytatása mellett — sürgős feladatnak tekinti az akadémiai, az egyetemi és az ipari kutatóhelyek együttműködése szervezeti rendszerének átalakítását, hatékony bekapcsolódásukat az oktatásba, illetve az ipar modernizációjába. Ahhoz, hogy a kutatási ráfordítások GDP-hez viszonyított kívánatos, legaalább 1,5%-os értéke elérhető legyen, a kockázati tőkebevonás piackonform intézményeinek elterjedését, új kockázati tőketársaságok alakítását, működésük hatékonnyá tételét is elő kívánják segíteni.

Az **Egyesült Kisgazdapárt** szerint: „Az akadémiai intézetek ma elsősorban az alap- és alapozó kutatásokon dolgoznak. Együttműködhetnek velük az egyetemek; az oktatásban, a Ph.D.-képzésben, közös projektek kialakításában, a kutatóintézetek munkatársai is részt vehetnek az egyetemi habilitációs bizottságokban, és közösen használhatnak nagy értékű műszereket, berendezéseket és létesítményeket." Az Egyesült Kisgazdapárt nem tartja elegendőnek a felsőoktatási intézmények és kutatóintézetek finanszírozását. A felsőoktatásban ma már működési költségre is alig van fedezet. Szerinte semmiképpen nem reális a Pénzügyminisztérium azon elképzelése, amely a hallgatói létszámhoz igazítja az ellátmányt, hiszen a laboratóriumok és tanüzemek fenntartása és működtetése alapvetően eltérő pénzigényű, mint például a római jog vagy a közgazdaságtan ismereteinek átadása. Sokkal rosszabb a helyzet a kutatóintézetekben. „Az elmúlt 40 évben az agrárszféra felsőoktatásában és kutatásában is tanúi lehettünk annak, hogy másodlagossá váltak az etikai értékek, sokszor hiányzott az emberi tartás és a fegyelem. Megállapíthattuk, hog az energia jelentős része egyrészt az egyénnek juttatható, másrészt az intézmény fenntartását szolgáló pénzek hajszolására fordítódik. Érvényesült a negatív szelekció. Nagy gond, hogy Magyarországon ma a kutatásirányítás nem egységes. Külön kézben van a kutatásfejlesztés (K+F), az OTKA, az OMFB, a mecenatúra, a FEFA és így tovább. A pályázatok irányítása, egységes nyilvántartása hiányzik, így lényegében az jut pénzhez, aki jó együttest tart a pályázatok szövegezésére, és ha nem is korábbi tényekedéseivel, de nagy elhitető erővel bizonyítja készségét."

Haditudósítás (helyett)

Már korábban informáltam önöket Kedves Olvasóim, hogy kampány alatt „hallgatnak a fegyverek", azaz nem ülésezik az Érdekegyeztető Tanács (csak a munkabizottságai működnek), s így nagy valószínűséggel a „haditudósítás"-ok is elmaradnak. A napokban viszont kaptam egy összeállítást az Érdekegyeztető Tanács munkaavállalói oldalának titkárától, ami összefoglalja első négy évi munkánkat. Ez a dolgozat megérdemli, hogy közreadjam, s Önök is megismerjék. **Q-ti**

Az Érdekegyeztető Tanács négy esztendei munkájának áttekintése

A plenáris ülésen tárgyalt témák száma évenként:

1990.	11
1991.	29
1992.	14
1993.	12
1994.	1
Összesen:	67

A plenáris ülésen tárgyalt napirendek megoszlása:

Téma	Napirendek száma
Gazdasági konzultáció	44
Szociálpolitika ezen belül a nem a társadalombiztosítást, vagy nemcsak a társadalombiztosítást érintő témák száma	22 8
Bérek, munkaviszonyra vonatkozó témák (beleértve a Munka Törvénykönyvére vonatkozó tárgyalásokat is	32
Munkavédelem	1
Foglalkoztatáspolitika (beleértve a regionális válshelyzetek kezelésére vonatkozó tárgyalást is)	14
Oktatás	1
Szakszervezeti ügyek (benne: a választásokkal, munkavállalói beleszólással, szakszervezeti jogokkal, kedvezményes üdültetéssel kapcsolatos napirendek	11
ÉT belső ügyei ügyrend, munkaterv stb.	6
Összesen:	139

Az Érdekegyeztető Tanács ülésein tárgyalt témacsoportok összefoglalása

Konzultáció a kormány és a szociális partnerek gazdasági-szociális stratégiájáról, intézkedéseiről (intézkedési javaslatairól) és a kapcsodó jogszabályokról

A téma súlya a plenáris tárgyalásokon: a gazdasági-szociális kérdésekről folytatott konzultáció az ÉT plenáris üléseinek csaknem felét, a gazdasági témáké, egyhamadát tette ki (a társadalombiztosítási önkornányzati választásokat követően a szociálpolitikai napirendek száma radikálisan csökkent).

Tartalma: a szociális partnerek kezdeményezésének megfelelően érintheti a nemzetgazdaság valamennyi területét, jelentősen túlmutatva ezzel a munka világához közvetlenül kapcsolódó témákon. Az e körbe sorolható napirendek igen széles területet ölelnek át: a költségvetési, adó-, szociálpolitikán túl a plenáris ülés és a bizottságok tárgyaltak agrár-, ipar-, energia-, terület-, oktatáspolitikai stb. témákat is (l. erről az ÉT Titkárságán készült összeállítást). Ritkán fordult elő stratégiák egyeztetése, egyetértés pedig gyakorlatilag csak konkrét gazdasági mutatókról született.

Színtere: ÉT plenáris ülése

Bizottságai:

a) Gazdasági-konzultatív és Jövedelempolitikai bizottság[2] feladata: elsősorban az ÉT plenáris ülésein tárgyalt témák előkészítésével, illetve a plenáris ülés által a bizottságokhoz utal témákban állásfoglalás készítése.

b) Privatizációs bizottság: nagyfokú önállósággal végzi feladatát, tűzi napirendre témáit. E bizottság hatáskörébe tartozó témát a plenáris ülés utoljára 1991-ben tárgyalt.

c) Szociálpolitikai bizottság: 1993. első feléig nagy gyakorisággal, rendszeresen működött, feladata az ÉT plenáris üléseinek előkészítése, kisebb részben bizonyos témákban önálló állásfoglalás készítése. Ezt követően működésében zavarok keletkeztek, a társadalombiztosítási témák kikeriülése és szervezési problémák miatt.

Bérekre, munkaviszonyra, munkakörülményekre vonatkozó tárgyalások, megállapodások

Súlya: A plenáris ülésen tárgyalt napirendeknek egynegyedét tette ki, a második legnagyobb téma.

Tartalma: valamennyi munkavállalóra érvényes megállapodás a minimálbérről, bér- és szakmai ajánlások készítése, konzultáció a munkaviszony, munkafeltételek jogi szabályozásáról a versenyszférára vonatkozóan, a költségvetési tárgyalások részeként a nem piaci szféra bérlehetőségeinek meghatározása, bérinformációs rendszer kialakítása.

Szintere: ÉT plenáris ülés

Bizottságok:

a) Bér- és munkaügyi bizottság: rendszeresen működik, feladata az ÉT plenáris üléseinek előkészítése (a „politikai döntést igénylő témákban" — pl. minimális bér, Bérgarancia Alap — a bizottságban a várható megállapodás paraméterei nem rajzolhatóak fel), kisebb részben önálló állásfoglalások kialakítása.

b) Munkavédelmi bizottság: kevés ülése volt, tevékenysége főleg a Munkavédelmi Törvény előkészítéséhez és végrehajtásához kötődött. Feladata a plenáris ülések előkészítése (politikai előkészítés is megtörténik), megállapodások kötése (plenáris képviselők utólagos felhatalmazásával).

c) Információs bizottság: feladata az érdekegyeztetés statisztikai megalapozása, hatáskörébe tartozó téma plenáris ülés napirendjén még nem szerepelt.

d) Jogi bizottság: ad hoc bizottság, a Munka Törvénykönyve előkészítésével, jelenleg felülvizsgálatával foglalkozik.

(A „Foglalkoztatás és képzés", valamint az „Érdekegyeztető Tanács belső ügyei" című fejezetek bemutatását a Szószóló következő lapszámában folytatjuk.)

Hirdessen a Szószólóban

ÁMK 21 NYELVISKOLA

Iskolások! Fiatalok! Felnőttek!

FIGYELEM!

az ÁMK 21 Nyelviskola ismét meghirdeti nyári intenzív nyelvtanfolyamait

NÉMET ANGOL OROSZ SPANYOL FRANCIA

kezdő, újrakezdő, középhaladó, nyelvvizsgaelőkészítő szinten, iskolásoknak, felnőtteknek!

2 hetes turnusok, napi 5 h (50h/turnus)
Tanfolyami díj: 5200 Ft
I. turnus: jun.13. - jun.24.
II. turnus: jun.27. - jul.8.

Kihelyezett tanfolyamok szervezése
Információ és jelentkezés a TUDOSZ Irodában

Bővebb információ délelőttönként a 1864-830 telefonszámon
szerdán és pénteken 13-18 óráig a 2762-755 és 2762-756/117 számon
SZINTFELMÉRÉS a beíratkozáskor megbeszélt időpontban

Tallózó a pártok programjában

Milyen szerepe legyen a szakszervezetnek, az érdekegyeztetésnek?

A választásokhoz közeledve olvasóink túlnyomó többsége már minden bizonnyal eldöntötte, melyik pártra szavaz. Mégis érdemes áttekinteni a pártok programjait: melyik párt hogyan vélekedik a szakszervezetekről, az érdekegyeztetésről, a társadalmi konfliktusok megoldási módjairól. Forrásként a Választási Hírlevélben közölt pártprogramokat, közleményeket használtuk (Haas & Singer Alapítvány közszolgálati hetilapja 12 héten keresztül jelent meg, terjedelme több mint 2000 oldal, felelős szerkesztő dr. Révész Béla).

A programok egymás utáni elolvasása nem mindennapi tanulságokat kínál. Egyéni megfogalmazások éppúgy előfordulnak bennük, mint értelmezhetetlen mondatok. Nézzük hát, melyik párt tartotta érdemesnek, hogy a szakszervezetekről is szóljon, melyik miért látja szükségesnek, miként véli megoldhatónak a munkáltatók és a munkavállalók érdekeinek összeegyeztetését.

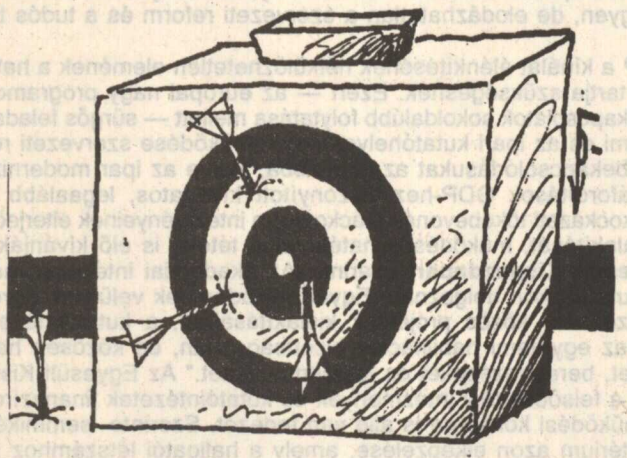

Az **SZDSZ** „a kormánypártoktól és a Fidesztől eltérően távlatilag is jelentős szerepet tulajdonít a szakszervezeteknek, híve a munkavállalói érdekképviseletek megerősödésének" — írja a párt programjában.

A kormány, valamint a munkáltató és a szakszervezet között kötendő átfogó gazdasági-szociális megállapodást szorgalmaznak. Ebben a megállapodásban a kormány kötelezettséget vállalna az infláció és a deficit csökkentésére, a munka-adók pedig biztosítékot kapnának, hogy nem kell váratlan bérkövetelésektől tartaniuk.

A **Fidesz** úgy véli, az eddigi érdekegyeztetésen változtatni kell, mert a párt álláspontja szerint nem az a cél, hogy a munkaadók és a munkavállalói érdekszervezetek elsősorban az állammal szemben fogalmazzák meg újraelosztási többletigényüket, hanem az, hogy a felek valamennyiük számára elfogadható módon egymással állapodjanak meg az átalakulás terheinek megosztásáról. A Fidesz társadalmi megegyezést szorgalmaz, amelyet a parlamenti pártok (nemcsak a kormánypártok), a munkaadói és munkavállalói érdekszervezetek kötnének meg egymással.

Az **MSZP** növelni kívánja a makroszintű érdekegyeztető fórum súlyát, „egyetlen döntés se születhessen a témában érintett érdekképviseletek véleménynyilvánítási lehetősége nélkül". Erősíteni kívánják az üzemi tanácsok jogosultságait a gazdasági, foglalkoztatási, személyügyi kérdésekben, a kollektív szerződések szerepét a közalkalmazotti területen. Tisztázandónak tartják a költségvetési területen a kormány, az önkormányzatok és a munkáltatói érdekképviseletek szerepét. A részvételi és az érdekvédelmi szerepek következetes szétválasztását szorgalmazza.

Az **MSZDP** „vissza kell adni a munkavállalóknak jogaikat a munkahelyeken és a munkáltatókkal, a kormányzattal vívott küzdelemben". Országos ágazati, megyei, települési, munkahelyi érdekegyeztető tanácsokat akar a párt létrehozni, ahol a többségi szakszervezetek állapodnak meg a munkáltatókkal, és ezeket a megállapodásokat garanciális szabályok védik. A program nem vesz tudomást a már működő érdekegyeztetési mechanizmusról, és nem könnyen értelmezhető, milyen garanciális szabályok védhetik az ajánlott megállapodásokat.

Az **MDF** Választási Hírlevélben megjelent programjában, nyilatkozataiban érdekegyeztetéssel, szakszervezetekkel foglalkozó részt nem találtunk.

A **KDNP** a párbeszéd kormánya kíván lenni, mert „szegény az, akiről megkérdezés nélkül döntenek." Ígéri, hogy programját határozottan képviseli majd, de odafigyel a társadalomra. Támogatja a munkások érdekeit, és tartalommal tölti ki az érdekegyeztetés módszereit.

Az **FKgP** sajátos módon csoportosítja az érdekvédelmi és civil szerveződéseket: korrekt partneri kapcsolatra törekszik az alulról kezdeményezett munkavállalói érdekvédelmi szervezetekkel, a szabad, független szakszervezetekkel, a munkástanácsokkal, a munkásegyletekkel és -klubokkal.

A **Magyar Néppárt—Nemzeti Parasztpárt** a szakszervezetek közötti gazdasági-szociális megállapodás létrehozását tartja szükségesnek. A szakszervezetek feladatának tartja, hogy megállapodjanak a minimálbértől kezdve az oktatási esélyegyenlőségig szinte mindenről.

A **Konzervatív Párt** a pártok közötti társadalmi-szociális paktumok megkötését ajánlja. Azt javasolja, hogy a magántulajdonosok egy vagy több konzervatív pártja és a munkavállalók egy vagy több szocialista-szociáldemokrata-szociálliberális pártja megegyezése fejezze ki „minden érdekelt fél ésszerű önmérsékletét". Ezt a politikai szerződést a munkaadók és a munkavállalók érdekegyezségének kell megelőznie.

A **Magyar Szabadság Párt** ugyancsak sajátosan értelmezi a szakszervezetek szerepét „támogatja a demokratikusan megválasztott szakszervezeteket az életszínvonal javításában végzendő munkájukban és minden igazságos követeléssel egyetért, ha az a köz érdekeit nem sérti". ...

Mi lesz veled?

Kossuth Klub

Bizonytalan a Kossuth Klub — a budapesti értelmiség otthonának — léte, mert a kormány 1990-ben, egy úgynevezett háromezres határozattal — 300 ezer forintos értéken — a Magyar Honvédelmi Szövetség két „utódszervezetének", a Magyar Repülőszövetségnek, illetve a Magyar Technikai és Tömegsportklubok Szövetségének ajándékozta. Erről a Budapesti Ismeretterjesztő Társulat ügyvezető igazgatója beszélt április közepén egy sajtótájékoztatón.

Lugosi Győző emlékeztetett arra, hogy a Múzeum utcai klubban lépett először a nyilvánosság elé Weöres Sándor, és Illyés Gyula is szinte hazajárt ide. Itt szervezték az első Vigila-estet is. 1956-ban itt jöttek össze a Petőfi-kör tagjai és a 60-as évek végén itt vitatkozott a reformnemzedék, de a klub otthont adott a 80-as évek végén alakuló pártoknak, szervezeteknek, folyóiratok irodalmi összejöveteleinek, kisebbségi szervezeteknek. Most zajlik a Visszaszámlálás '94 sorozat, ahol a '90-es választások parlamenti pártjainak szakemberei szembesítik hétről hétre pártjaik programelemeit. A Kossuth Klub otthona a budapesti TIT-rendezvényeknek: 24 szakosztály több száz előadással nyújt ismereteket az iskolai oktatáson kívül művelődni vágyóknak.

Az 1954-ben alakult Természet- és Társadalomtudományi Ismeretterjesztő Társulattal egyidejűleg életre hívott Kossuth Klub és a József Attila Szabadegyetem 1955-ben költözött a VIII. kerületi, Múzeum utca 7-es számú épületbe. Az akkori időkre jellemzően senki sem foglalkozott azzal, hogy az épület tulajdonjogát az ingatlan telekkönyvébe bevezessék. 1990-ben a vagyonelszámolással megbízott utolsó MHSZ-főtitkár hozzájárult ahhoz, hogy az 1955-óta a Kossuth Klub használatában lévő, és ki tudja miért az MHSZ tulajdonaként szereplő Múzeum utcai épületet a Magyar Repülőszövetség, illetve a Magyar Technikai és Tömegsportklubok Szövetségének tulajdonaként jegyezzék be. Figyelemre méltó — tette hozzá Lugosi Győző —, hogy a telekkönyvi bejegyzés a volt MHSZ-vagyon elidegenítését megtiltó törvény parlamenti elfogadását követő negyedik napon, 1990. szeptember 14-én történt. A törvény hatálybalépésének ideje szeptember 18-a.

Tehát minden törvényes, csak a Kossuth Klubnak nincs otthona! A Kossuth Klub és az említett két szervezet szeretne peren kívül megegyezni. Az évek óta tartó tárgyalások eredményeképpen a repülőszövetség és az MTTSZ lemondanának a Múzeum utcai épületről, ha a kormány számukra más ingatlant biztosítana. Ehhez azonban a kormány korábbi határozatának módosítására lenne szükség — mondta Lugosi Győző.

Bolgár tudományos kutatók sikeres sztrájkja

Az elmúlt évben a Bolgár Tudományos Akadémia 75 kutatóintézetének támogatására a kormány összesen 700 millió leva keretet adott az akadémiának. A kutatóhálózat létszáma 10 000 fő, köztük 4300 kutató. Az anyagi nehézségek miatt azonban ebből az összegből is csak 642 millió leva jutott el az intézetekhez, ami éppen csak a legszűkebb létezést biztosította. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy erre az évre a kormány mindössze 930 millió leva keretet tervezett, ami az 50%-os infláció miatt drámai csökkenésnek felel meg. A tudományos kutatók kéthetes *szimbolikus* sztrájkot szerveztek, azaz bementek a munkahelyükre, de nem csináltak semmit.

A sztrájk részleges győzelemmel végződött, mert a kormány az ez évi költségvetés 6%-os emelését határozta el. Nem fogadta el azonban a tudósok második követelését, hogy törvényben garantálják a tudománypolitika folyamatosságát és a megfelelő anyagi támogatást.

Sziklamászás, barlangászat, hegyi túrázás

Nemzetközi táborozás

A Temesvári Alpin Klub és a „Prusic" Barlangászati Klub (Románia) folyó év augusztus 18-23. közötti sziklamászással, barlangászattal, hegyi túrázással és egyéb hegyi sportokkal összekötött nemzetközi táborozást rendez a Néra folyó festőies szurdokvölgyében, Sasca Montana községtől kb. 10 km-re, a Poiana Damianban.

A táborozásban és a rendezvényeken való részvétel ingyenes, a rendezők szeretettel várnak mindenkit, létszámkorlátozás és korhatár nélkül, szervezett csoportokat és magánosokat egyaránt.

— A résztvevők hozzanak magukkal sátrat és egyéb kemping-felszerelést; a helyszínen nem tudunk semmiféle szállást nyújtani, de a sátrak és a benne lévő holmik őrzése biztosítva lesz.

— Mindenki hozzon magának élelmet, bográcsot, edényeket, pénzt (lejt). Bevásárlási lehetőségek (zöldség, gyümölcs, tejtermékek, szalonna, kenyér, konzervek) Sasca Montana községben, 10 km-re a tábortól. Ivóvíz (karsztforrás) van a helyszínen.

— Az öltözék legyen túrázásra, sziklamászásra, sátorozásra alkalmas, meleg póló, pulóver ajánlatos.

— Akinek van, hozzon magával kötelet, szegeket, karabint. A barlangászathoz szükséges köteleket, karbidlámpát, karbidot és kobakokat korlátozott számban és mennyiségben a rendezők fogják beszerezni.

A tábor konkrét programját a résztvevők kívánságainak és lehetőségeinek figyelembevételével fogjuk megszervezni. A szikla- és barlangtúrákat klubunk tagjai, minősített sportemberek fogják vezetni, nagy részük magyarul is beszél.

A barlangtúrákat a Néra-völgybe nyíló nagyszámú cseppkőbarlangban, mélytöbörben, a sziklamászást a közeli területen fogjuk megszervezni; a Néra-folyó völgyét szegélyező meszkő sziklafalakon 15 minősített és számos még fel nem tárt nyomvonal található II-IV. fokozatban.

Hogy lehet a tábort megközelíteni?

— Akinek van rá lehetősége, személykocsival vagy kisbusszal Nagylakon jöjjön be Romániába, aztán Aradon és Temesváron át Oravicára (Oravita) és onnan, vagy Racasdia-Macoviste-Potoc községeken át, majd egy erdei úton a táborig — (27 km, ebből 25 km aszfaltos út), vagy Oravicától Sasca Montana községig, és a községből erdei csapáson a táborig — részben a Néra folyó mentén (10 km Sasca Montanától). Az út Budapesttől számítva kb. 360 km.

— Vasúton Budapestről Békéscsabán, Kötegyánon keresztül Aradra megyünk, ahol átszállunk Temesvárra, Temesvárról pedig Oravicára. Oravicáról autóbusszal folytatjuk az utat Sasca Montanáig, majd onnan gyalog a táborhelyig, a Néra mentén.

— Volán busszal a Népstadiontól induló bukaresti vagy temesvári buszok egyikével Aradig, ill. Temesvárig, onnan a fent leírt módon a táborig.

Augusztus 18-án, déli 12-ig autóbusz-különjáratokkal várjuk a vonattal érkezőket az orávicai állomás előtt. Részvételüket kérjük jelezzék legkésőbb július 1-jéig.

Címünk: GLAVAN ADRIAN, 1900 Timisoara, Str. Labirint 2., Sc. A, ap. 3, Romániai telefon: 00 40 096 142077, és Oprin Adrian, 1900 Timisoara, str. Mures 2., Sc. C, ap. 10, Románia telefon: 00 40 096 151051.

Mindenkit szeretettel várunk!

A szervezők

A TUDOSZ ELLA és EMAIL számai

ELLA: 2979

EMAIL:

h297tud@ella.hu

SZÓSZÓLÓ
A Tudományos Dolgozók Szakszervezetének lapja
Felelős szerkesztő: Dr. Dura László
A Szószóló szerkesztőségi tanácsadó testületének elnöke: Dr. Pomogáts Béla
Kiadja: a TUDOSZ
Felelős kiadó: Dr. Révész Márta
Nyomás: Szikra Lapnyomda Rt.
Dr. Csöndes Zoltán elnök-vezérigazgató
ISSN 0239-0035

NÉZŐPONT
a szerkesztő rovata

200 nemzeti kisebbség, 14 válságövezet Európában

A nemzeti kisebbségek kérdése, amely a határokon túl élő magyarok helyzete és problémái következtében nálunk okkal-joggal előtérbe került, nemcsak bennünket foglalkoztat.

„A XXI. század politikai színterén, nagy valószínűséggel az etnikai konfliktusokról esik majd a legtöbb szó" — e komor előrejelzést Michael Clarke, a londoni Biztonsági Tanulmányok Központjának igazgatója mondta.

Az Európa Tanács sem tudta eddig felmérni, hogy térségünkben hány nemzeti kisebbségről lehet beszélni. A szakértők számukat kétszázra becsülik, közöttük huszonöt jelentősebb létszámú. S helyzetük is különbözik egymástól, vannak kedvező és kedvezőtlen példák. Az észak-németországi Schleswig-Holsteinben élő 60 ezer dán teljes jogegyenlőséget élvez, s a néhány héttel ezelőtti választások során pozitív diszkrimináció érvényesült: a dán nemzeti pártnak nem kellett megszereznie a szavazatok legalább öt százalékát a tartományi parlamenti képviselethez, így is ott lehet a törvényhozásban. Finnországban a lakosság nem egészen 10 százaléka svéd, de a kétnyelvűség mindenütt jelen van, s a legutóbbi elnökválasztásokon csak hajszállal maradt le a svéd politikusnő, aki különben az északi ország védelmi minisztere.

Sajnos több azonban a kedvezőtlen példa. A szovjet birodalom illetve Jugoszlávia robbanásszerű szétesése felszínre hozta, sőt tovább élezte az addig elfedett, hivatalosan rendezettnek vélt ellentéteket. Európa keleti felén vannak ugyan a legveszélyesebb állapotok, de Észak-Írországtól Korzikán át a Baszkföldig, kontinensünk nyugati fele sem mentes a viszályoktól. Az említett felmérés szerint jelenleg a földrész 14 pontján vannak fegyveres, etnikai összeütközések, másutt pedig azok hirtelen fellángolásával lehet számolni.

Az európai kisebbségek védelméről szóló megállapodás tervezete már az asztalon van. Ám, ha elfogadást is nyerne, inkább magatartási kódexet jelentene, mint hatályos nemzetközi jogi kötelezettségek vállalását. Csakhogy még az a vita sem zárult le, mit értsenek egyáltalán nemzeti kisebbségek alatt? Nagy-Britannia például ideszámítja a bevándorlók csoportjait. Franciaország a közelmúltig lényegében elvetett minden ilyen meghatározást. Peter Leuprecht, az Európa Tanács helyettes főtitkára a nemzeti kisebbség helyett más meghatározást javasolt: „minden olyan ember védelmét, aki társadalmilag nincs uralkodó helyzetben". A legreálisabb fogalmazásnak az tűnik, hogy „olyan csoportok, amelyeknek nyelve, kultúrája vagy vallása nem azonos annak az államéval, amelynek területén a történelmi feltételek következtében, viszonylag összefüggő egységben élnek".

A bonyolult viták és problémák alighanem valóban áthúzódnak majd a jövő századra. De hogy valamikor megoldást nyerhessenek — a munkát már most el kell kezdeni.